

МАКРОСЕРЕДОВИЩЕ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ВСІХ РІВНІВ

О.М.Вишневська, кандидат економічних наук, доцент
Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто питання впливу макросередовища на діяльність суб'єктів господарювання в різних галузях, форм власності, регіонального місцерозташування. Обґрунтовано взаємозв'язок складових макросередовища та окремих виробничих систем, загострення негативних тенденцій в умовах кризи та стану депресії економічної системи держави, вплив на міждержавні відносини. Представлено основні макроекономічні показники та схему взаємозв'язку факторів макросередовища.

Ключові слова: криза, депресія, валовий внутрішній продукт, рівень безробіття, рівень інфляції, економічна система, платоспроможний попит населення, заощадження.

Вступ. В умовах загострення кризових явищ виникає необхідність дослідження всього кола факторів, які можуть здійснювати як позитивний, так і негативний вплив на діяльність окремих суб'єктів господарювання. Однією із найбільш складних ділянок дослідження є обґрунтування можливих наслідків від впливу факторів макросередовища. Зазначені фактори є найбільш складною ділянкою аналітичної роботи, тому що передбачити їх вплив досить складно, а факторів впливу, які виникають на державному та міждержавних рівнях, велика кількість. Основними групами макрофакторів є ті, які формуються внаслідок соціально-економічного розвитку держави, а також ті, які виникають внаслідок темпів розвитку, а саме: демографічні, науково-технічні, екологічні, криміногенні. Всі фактори макросередовища необхідно розглядати у контексті фаз суспільного відтворення, тому що їх зміна має прямий вплив на всі складові економічної системи держави.

При цьому основними елементами економічної системи є механізм узгодження діяльності суб'єктів господарювання, механізм реалізації власності на виробничі ресурси та виго-

товлення життєвих благ, механізм розподілу та перерозподілу створеного національного продукту та механізм взаємозв'язку фіскальної та монетарної політики держави. Отже, якщо один із механізмів перебуває у стані впливу кризових процесів, всі негативні наслідки переходять на інші механізми економічної системи, а саме система представляє собою спосіб організації національної економіки.

Результати соціально-економічного розвитку України у 2008 році надають можливість зробити висновок, що майже всі макроекономічні фактори мають тенденцію до скорочення, що свідчить про уповільнення темпів розвитку, в тому числі через валовий внутрішній продукт, як основний показник економічного розвитку. Значний негативний вплив на соціально-економічний розвиток України здійснила і глобальна фінансова світова криза, яка наприкінці 2008 року перейшла на реальні сектори економіки. Негативні наслідки фінансової кризи відобразилися на всіх галузях народного господарства, окремих регіонах та галузях, що, у свою чергу, негативно вплинуло на фінансову, інвестиційну, операційну діяльність окремих суб'єктів та платоспроможний попит населення.

Слід відмітити, що оцінка макросередовища розкрита у роботах великої кількості науковців, у тому числі К.Дугласа, Дж.М.Кейнса, Ф.Ліста, Т.Мальтуса, К.Маркса, Дж.Б.Шоу. Але питання полягає не в опрацюванні сутності макроекономічних аспектів, а їх реального впливу на діяльність суб'єктів господарювання всіх рівнів з урахуванням життєвого циклу окремої виробничої системи.

Результати дослідження. За даними Державного комітету статистики України, загальний розмір реального ВВП у 2008 році, порівняно із 2007 роком, зріс на 3,6%, але не за рахунок основних галузей народного господарства, так як обсяги валового виробництва промислової продукції у вартісному виразі скоротилися за цей період на 28,6%. Скорочення відбулося в усіх галузях промисловості (окрім машинобудування).

Відбулося скорочення валового виробництва у галузі будівництва (на 57,6 млрд гривень) що відповідно буде мати негативний вплив на соціальне та демографічне зростання, так як скорочення відбулося і у сфері будівництва житлового фонду. У 2008 році зросли обсяги валового виробництва продукції сільського господарства на 18,0%. Переважний вплив на збільшення вартісного виразу валового виробництва здійснило зростання врожаю зернових та олійних культур, так як було отримано третій за величиною за останні сто років врожай вказаних культур. Позитивні зміни у валовому внутрішньому продукті відбулися за рахунок збільшення вартісного виразу наданих послуг у транспорті та зв'язку, фінансовому секторі економіки, але показники листопада 2008 року свідчать про загострення ситуації в галузях.

Протягом 2008 року зріс рівень споживчих цін, рівень інфляції та безробіття. Так, кількість офіційно зареєстрованих безробітних на початок грудня 2008 року зросла на 20,7% та становила 2,3% всього працездатного населення країни, а середній рівень заробітної плати в усіх галузях народного господарства становив 1787 гривень. При цьому рівень доходів громадян України протягом року зріс на 40,2%, в тому числі за рахунок соціальних виплат із Державного бюджету, а рівень витрат зріс на 41,6%. Отже, можливість заощаджувати не зростає. Не змінюється і демографічна ситуація в бік позитивних тенденцій через зростання рівня смертності населення, протягом 2008 року померло 193,5 тис. осіб, що становить п'ять чоловік на кожну тисячу громадян України.

Результати опрацьованого статистичного матеріалу надають можливість стверджувати, що загострення кризових явищ у фінансовому та економічному секторах економіки призводить не лише до уповільнення темпів економічного зростання, а і до незбалансованості фіскальної та монетарної політики насамперед через скорочення обсягів валового виробництва

товарів, робіт, послуг, а відповідно – скорочення фінансових результатів діяльності підприємств та організацій, зростання рівня безробіття, зниження платоспроможного попиту населення та зростання навантаження на витратну частину Державного бюджету, зростання рівня споживчих цін, що свідчить про загострення інфляційних процесів і зростання дефіциту державного бюджету.

Представимо схематично взаємозв'язок всіх складових макросередовища через негативний вплив загострення кризових явищ в реальному секторі економіки (рис.).

Незбалансованість основних складових економічної системи призводить до негативних наслідків у соціально-культурній сфері та криміногенній ситуації, інвестиційній привабливості регіонів та галузей народного господарства. В умовах загострення кризових явищ виникає потреба у збільшенні інвестиційних ресурсів, а реальні фінансові результати діяльності окремих суб'єктів господарювання не можуть забезпечити приріст фінансових результатів без додаткового капіталу, приріст інвестованого прибутку.

Представимо основні макроекономічні показники економічної системи України в порівнянні (табл.).

Кризові явища негативно впливають на всі сектори економічної системи, суб'єктів макросередовища, агреговані ринки. Аналітики передбачають, що вплив глобальної фінансово-економічної кризи та стан депресії економічної системи буде найгострішим один-два роки. Але через непродумані дії та втрати оптимальності складових фіскальної та монетарної політики криза може зрости у часі до десяти років. Отже, першою та необхідною умовою виходу із стану депресії реальних секторів економіки є розроблення та впровадження дій, які б сприяли підвищенню темпів економічного зростання, але з урахуванням стратегічного підходу до реалізації заходів, особливостей економічного простору та галузевої структури ВВП.

Рис. Результати загострення кризових явищ реального сектора економіки

Дані таблиці надають можливості зробити висновок, що за останні два роки відбуваються тенденції скорочення макроекономічних показників через рівень ВВП на душу населення та загострення негативних процесів на ринку праці, товар-

ному, фінансовому ринках. Результатом негативних тенденцій зміни макроекономічних показників є скорочення фінансування всіх галузей народного господарства державним сектором та зменшення рівня фінансування державних програм розвитку, в тому числі в області охорони здоров'я, спорту, а також сільському господарстві, будівництві, галузях промисловості. Про це свідчить витратна частина Державного бюджету на 2009 рік. Скорочуються витрати місцевих бюджетів, що негативно впливоне на регіональний розвиток, а також їх інвестиційну привабливість, зростуть внутрішні та зовнішні ризики.

Таблиця

**Тенденції макроекономічного зростання (скорочення)
економічної системи України**

Показники	2007 рік		2008 рік		Відхилення,%	
	I пів-річчя	II пів-річчя	I пів-річчя	II пів-річчя	I пів-річчя	II пів-річчя
Валовий внутрішній продукт реальний, млрд грн	520,6	1001,0	539,3	875,0	103,6	87,4
Чисельність населення, тис. чол.	46847,1	46683,2	46214,6	46176,2	98,9	98,6
ВВП на душу населення, грн	11112,75	19051,76	11186,94	18947,92	100,7	99,5
Рівень зростання споживчих цін,%	10,3	14,8	17,2	19,8	+6,9 в.п.	+5,0 в.п.
Рівень зростання інфляції,%	9,7	10,4	18,0	22,0	+8,3 в.п.	+11,6 в.п.
Рівень зростання кількості офіційно безробітних,%	10,1	12,2	17,3	20,7	+7,2 в.п.	+5,1 в.п.
Середньомісячна заробітна плата, грн	1112,0	1675,0	1614,0	1787,0	145,1	106,7

в.п. – відсоткові пункти

Для повного чи часткового уникнення ризиків необхідно: мінімізувати незаплановані втрати та захист від невиконання договірних зобов'язань окремих суб'єктів господарювання; ефективно використовувати власні та залучені кошти; реалізувати управлінські рішення у напрямку підвищення платоспроможності підприємств тощо; створити резервний або страховий фонди; диверсифікувати та лімітувати, тобто максимально чітко розподілити грошові кошти між різноманітними активами та встановити відповідні фінансові ліміти (нормативи) за окремими напрямками діяльності підприємств.

Але головним критерієм зниження ризиків є міцний фінансовий стан, який забезпечується високим рівнем прибутку від основного виду діяльності суб'єкта господарювання. Враховуючи той факт, що продукція, товари (роботи, послуги), які пропонуються на ринку, будуть мати достатність (відносно собівартості) ціни через зміну кон'юнктуру ринку, необхідно скласти такі внутрішні аспекти, які б забезпечили товару конкурентоспроможність, а відповідно – можливість нарощування прибутку та зосередженість товару на третьому етапі життєвого циклу. Саме на цьому етапі можна маневрувати та отримувати від аграрного-бізнесу запланований результат, який матиме відображення у іміджі товаровиробника на внутрішньому та зовнішньому ринках, а також надавати можливості для зміцнення сукупного ресурсного потенціалу та нарощування виробничих потужностей в різних галузях народного господарства.

Висновки. Отже, враховуючи все вище зазначене слід відмітити, що будь-яка криза може надати можливості, для відродження, тобто для проведення структурної перебудови економіки, зміни галузевої структури, структуру формування ВВП на регіональному та державному рівнях, але за умови достатності капітальних вкладень, інвестиційно-інноваційного розвитку окремих галузей народного господарства. Обов'язковою умовою структурної перебудови економіки є вдосконалення макроекономічної політики у наступних напрямках: ліквіда-

ція дефіциту платіжного балансу; ліквідація можливостей банкрутства окремих суб'єктів народного господарства; формування державного резервного фонду для можливості мінімізації ризиків через фінансову підтримку держави; вдосконалення діяльності всіх суб'єктів банківської системи, в тому числі через державну підтримку та довіру на міжбанківському рівні; зміна демографічної ситуації у напрямку забезпечення приросту працездатного населення та виконання гарантій держави по соціальним виплатам (достатність Державного бюджету).

В той же час формування Державного бюджету у напрямку поповнення може відбудватися внаслідок економічного зростання в різних галузях народного господарства, зростання платоспроможного попиту населення, доходності та можливості заощадження домогосподарствами, нарощування рівня чистого експорту та зростання рівня інвестиційних ресурсів в різні галузі народного господарства з метою забезпечення темпів економічного зростання та оптимізації складових макросередовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Hinloopen J. On the Empirical Distribution of the Balassa Index / Hinloopen J., Marrewijk C. // W.P. Erasmus University Rotterdam. — 2000. — P. 60—75.
2. www.rada.gov.ua
3. www.minagro.kiev.ua
4. www.minfin.gov.ua
5. www.ukrstat.gov.ua
6. www.oga.mk.ua